

В.М. Одинцова, О.М. Денисенко

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ ПРИ ВИВЧЕННІ ФАРМАКОГНОЗІЇ

Запорізький державний медичний університет

Ключові слова: кафедра фармакогнозії і ботаніки, кредитно-модульна система, принципи організації самостійної роботи.

Ключевые слова: кафедра фармакогнозии и ботаники, кредитно-модульная система, принципы организации самостоятельной работы.

Key words: department of Pharmacognosy and Botany, credit module system, self work organization principles.

Висвітлено проблему організації самостійної та навчально-дослідної роботи студентів фармацевтичного факультету на кафедрі фармакогнозії і ботаніки в умовах кредитно-модульної системи. Запропоновано шляхи системного та ефективного розв'язання цієї проблеми.

Освещена проблема организации самостоятельной и учебно-исследовательской работы студентов фармацевтического факультета на кафедре фармакогнозии и ботаники в условиях кредитно-модульной системы. Предложены пути системного и эффективного решения этой проблемы.

The article highlights the problem of organization of student's individual and research work at the Faculty of Pharmacy at Pharmacognosy and Botany Department in the credit-module system. The authors suggest the ways of systematic and efficient solution of this problem.

Однією з умов подальшого входження України в єдиний Європейський і світовий простір є впровадження в систему вітчизняної вищої освіти основних ідей Європейської кредитно-трансферної й акумулюючої системи (ECTS), що функціонує на інституційному, національному і Європейському рівнях і є ключовою вимогою Болонської декларації 1999 р. [6].

Згідно з нормативними документами, що визначають зміст і перспективи розвитку вищої освіти в Україні, організація навчального процесу на кафедрі фармакогнозії і ботаніки Запорізького державного медичного університету здійснюється відповідно до кредитно-модульної системи. Її впровадження має за мету оптимізувати навчальний процес, привести у гармонійне співвідношення навчання та контроль якості знань, створити умови для самостійного здобуття студентами професійних знань та досягнення практичних навичок. Крім того, кредитно-модульна система дала новий імпульс самостійній і дослідній роботі студентів [4,5].

МЕТА РОБОТИ

Суспільству необхідні фахівці, здатні оперативно приймати нестандартні рішення, діяти творчо та самостійно. Тому мета роботи полягала у спробі допомогти студентам в організації самостійної роботи під час вивчення фармакогнозії.

Відповідно до принципів організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи, самостійна робота є основним засобом засвоєння матеріалу без участі викладача у час, вільний від обов'язкових занять. Як засвідчують спостереження, у тих випадках, коли можливості самостійної та науково-дослідної роботи використовуються неповною мірою, студенти недостатньо реалізують свої творчі здібності та схильні до оволодіння навчальним матеріалом на початковому рівні. Суттєвими є проблеми в розвитку практичних умінь студентів, а також обмеженість у рівні формування професійних компетенцій. На наш погляд, реалізація цієї складової кредитно-модульної системи є слабкою ланкою сучасної практики навчання студентів фармацевтичного факультету, незважаючи на низку зусиль, спрямованих на вирішення цієї проблеми.

Недоліком повільного і не завжди ефективного впровадження системи самостійної роботи за нових умов є, на наш погляд, відсутність масового усвідомлення в середовищі науковців і викладачів того, якими мають бути конкретні методи й технології організації самостійної та навчально-дослідної роботи студентів. Поширеним стереотипом, частково успадкованим з традиційної системи, є розуміння викладачами цієї діяльності як такої, відповідальність за яку несуть самі студенти. Якщо ж самостійна робота студентів стосується такого специфічного предмету як «фармакогнозія», це вимагає особливих підходів як від викладача, так і від студента щодо систематичності опрацювання матеріалу, регулярної роботи з гербарієм, сировиною і банком візуального супроводження практичних занять. Оскільки кредитно-модульна система дещо зміщує акценти з підсумкового контролю у бік поточного, то самостійну роботу слід розуміти відтепер як виконання цілком конкретних завдань, поставлених викладачем (обраних студентами за рекомендацією викладача), причому технологія опрацювання цих завдань, процедура їх виконання, критерії оцінювання є предметом детального розгляду учасниками навчального процесу.

При вивченні курсу фармакогнозії студентам пропонують різноманітні форми самостійної роботи: виконання індивідуальних завдань реферативного характеру, курсових проектів, підготовка виступів на наукових конференціях, вирішення ситуаційних і локальних задач, підготовка схем, таблиць, гербарію та сировини.

Відтепер значну частку відповідальності за характер і якість самостійної роботи студентів несуть самі викладачі, адже вони розміщують рекомендовану літературу в базах даних внутрішніх мереж для використання студентами, у режимі індивідуальних занять і консультацій відстежують успішність виконання поставлених завдань і проектів.

Реферування є традиційним для вищої школи видом діяльності, однак останнім часом доцільність цього виду ставиться під сумнів через формальне його виконання, особливо зі зростанням популярності Інтернет ресурсів для студентів. На наш погляд, основна проблема продуктивності

рефератів полягає навіть не стільки у формальному ставленні студентів до їх написання, скільки у ще більш формальному ставленні самих викладачів до організації та методичного забезпечення цієї роботи. Часто поза увагою викладачів залишаються важливі методичні аспекти, що визначають ефективність цього виду роботи взагалі: розвиток умінь опрацювати різноманітні джерела, виділяти основні ідеї, синтезувати їх зміст, представляти інформацію в логічній структурі тощо. Деякі викладачі переконані, що ефективність реферату полягає лише в можливості його «захисту» студентом, однак, можемо запевнити, що, скориставшись готовим рефератом або 1–2 джерелами (часто не в еквівалентній пропорції), студент може звести свій захист до банального репродукування інформації.

Все ж, на нашу думку, реферат залишається важливим та ефективним індивідуальним видом роботи у контексті опрацювання різноманітних джерел за визначеною темою в певному напрямку підготовки. Для того, щоб забезпечити самостійність у процесі реферування фахової фармакогностичної літератури, студентам пропонують теми, що передбачають інтенсивну роботу з різноманітними науковими, довідковими та інформаційними джерелами, творчий характер аналізу, систематизації та узагальнення матеріалів, незалежність та оригінальність у висновках. Реферативна робота не вимагає високого ступеня самостійності у викладенні думок, адже реферат є структурно-логічним синтезом інформації, положень, ідей, що містяться у різних джерелах опрацьованої літератури, її значних масивах. Методично доцільно вважати таку тематику реферативних робіт, що технічно «не дозволяють» студенту розкрити певну тему, користуючись досить обмеженою кількістю джерел, якими б вичерпними та ґрунтовними вони не були. З іншого боку, якщо реферат супроводжується надто великим списком літератури, то викладач може з'ясувати, наскільки виправданим є така широка номенклатура використаних джерел для того, щоб не допустити формальності та зловживань. На захисті студент не повинен «дублювати» зміст реферату, натомість, має передати квінтесенцію змісту, основні думки та положення, висвітлені в роботі.

У сучасній методиці вивчення фармакогнозії ґрунтовне теоретичне осмислення та широке практичне застосування отримали курсові роботи, що дозволяють органічно інтегрувати знання студентів з різних галузей при розв'язанні однієї проблеми та дають можливість застосувати отримані знання на практиці, генеруючи при цьому нові ідеї [1,2,6].

Курсові проекти передбачають чітко визначені структуру та цілі, обґрунтування актуальності теми, визначення об'єкта, предмета та формулювання висновків. Вони можуть охоплювати такі різновиди, як короткострокові, середньої тривалості та довгострокові; індивідуальні, парні та групові; монопроекти та міжпредметні. Отже, такі пара-

метри як тривалість проекту, кількість його учасників або характер контактів можуть визначати його загальний зміст і риси, а отже, місце в навчальному процесі – у контексті вивчення певної теми, у межах циклу занять або як підсумок певного періоду, етапу навчання.

За нашими спостереженнями, саме процедурні, технологічні питання, що є необхідними для виконання проекту, часто залишаються поза увагою викладачів, які забезпечують організацію проектної діяльності. Це визначення основної проблеми й мети, обговорення його структури, складання плану роботи, добір необхідного матеріалу, збір інформації, координація дій учасників, оформлення результатів і підготовка проекту до презентації. Викладач повинен пересвідчитись не лише в тому, що студенти в змозі знайти потрібний матеріал, розуміють вимоги до змісту й форми, але й усвідомлюють специфіку своєї роботи на кожному етапі, можуть сформулювати та продемонструвати цілий комплекс комунікативних, дослідницьких, творчих та організаційних умінь.

ВИСНОВКИ

Навчально-дослідній і самостійній роботі студентів у навчальному процесі вивчення фармакогнозії в умовах кредитно-модульної системи належить одне з провідних, і тому наукове обґрунтування та практична реалізація відповідної системи роботи залишається у фокусі уваги теоретиків і практиків.

Важлива проблема, яку необхідно розв'язати, пов'язана зі стереотипним для вищої школи розумінням самостійної роботи студентів як складової навчального процесу, за яку відповідальність несуть насамперед самі студенти, а організація та методика проведення цієї роботи традиційно зводиться до підготовки викладачами певних методичних рекомендацій. Натомість, умови кредитно-модульної системи визначають активнішу участь викладачів у здійсненні методичного супроводу самостійної та навчально-дослідної роботи студентів, а це потребує якісно та принципово нових організаційних і методичних підходів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Алексюк А.М.* Експериментальне впровадження технології модульної організації навчання у вищій школі (на прикладі гуманітарних предметів) / *А.М. Алексюк* // Проблеми вищої школи. – К.: Інститут системних досліджень освіти, 2000. – №79. – С. 3–6.
2. *Бідюк Н.М.* Непереривна освіта в Європейському контексті / *Н.М. Бідюк* // Збірник VII Міжнародної конф. «Наука і освіта 2004». – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – С. 5–6.
3. Болонський процес у фактах і документах. – К.: Тернопіль, / 2003. – 54 с.
4. *Машовець М.А.* Самостійна робота студентів як засіб професійного самовдосконалення / *М.А. Машовець* // Зб. наук. праць. – Випуск №19. – Рівне, 2002. – С. 89–92.
5. *Дзяк Г.В.* Організація учбового процесу в умовах переходу на кредитно-модульну систему навчання / *Г.В. Дзяк, Я.С. Березницький, Г.Г. Кабак, І.В. Люлько* // Мед. перспективи. – 2005. – Т. X, №1. – С. 7–16.

Відомості про авторів:

Денисенко О.М., к. фарм. н., доцент каф. фармакогнозії і ботаніки ЗДМУ.

Одинцова В.М., к. фарм. н., доцент каф. фармакогнозії і ботаніки ЗДМУ.

Адреса для листування:

Одинцова В.М. 69035, м. Запоріжжя, пр-т Маяковського, 26, каф. фармакогнозії і ботаніки ЗДМУ. Тел.: (0612) 34 23 31.

Поступила в редакцію 13.02.2012 г.